REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 4 .aprila 2017. godine
Br. ref.:AGJ1053/17

PRESUDA

u

slučaju KO01/17

Podnosilac

Aida Dërguti i 23 poslanika Skupštine Republike Kosovo

Ocena ustavnosti Zakona o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-261 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosova

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Arta Rama-Hajrizi, predsednica
Ivan Čukalović, zamenik predsednika
Altay Suroy, sudija
Almiro Rodrigues, sudija
Snezhana Botusharova, sudija
Bekim Sejdiu, sudija
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija i
Gresa Caka-Nimani, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev su podneli Glauk Konjufca, Albin Kurti, Aida Dërguti, Albulena Haxhiu, Besa Baftija, Rexhep Selimi, Ismail Kurteshi, Mytaher Haskuka, Puhie Demaku, Faton Topalli, Fisnik Ismaili, Visar Ymeri, Driton Çaushi, Shqipe Pantina, Donika Kadaj-Bujupi, Salih Salihu, Pal Lekaj, Time Kadrijaj, Teuta Haxhiu, Lahi Ibrahimaj, Daut Haradinaj, Rrustem Berisha, Ali Berisha, Bali

Muharremaj (u daljem tekstu: podnosioci), poslanici Skupštine Republike Kosovo (u daljem tekstu: Skupština).

2. Podnosioci su ovlastili poslanicu Skupštine Aidu Dërguti da ih zastupa u postupcima pred Ustavnim sudom Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).

Osporeni zakon

3. Podnosioci osporavaju ustavnost određenih odredbi Zakona o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-261 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosova (u daljem tekstu: osporeni zakon), koji je usvojen od strane Skupštine dana 30. decembra 2016. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar je ocena ustavnosti članova 3. 4. i 5. osporenog zakona, koji navodno nije u skladu sa članovima 24. [Jednakost pred zakonom], 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 46. [Zaštita imovine] i 51. [Pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav); članom 6. [Pravo na pravično suđenje], 14. [Zabrana diskriminacije] i članom 1. [Zaštita imovine] Protokola 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: EKLJP) i članovima 7. i 22. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: UDLJP).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavu 5. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava i članovima 42. [Tačnost podneska] i 43. [Rok] Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon).

Postupak pred Sudom

6. Dana 10. januara 2017. godine, podnosioci su podneli Sudu priložena dokumenta.

7. Dana 10. januara 2017. godine, predsednica Suda je imenovala sudiju Almira Rodriguesa za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Snezhana Botusharova (predsedavajuća), Ivan Čukalović i Bekim Sejdiu.

8. Dana 11. i 12. januara 2017. godine, Sud je obavestio Sekretarijat Skupštine Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sekretarijat) i predsednika Republike Kosovo, podsećajući ih na to da u skladu sa stavom 2. člana 43. [Rok] Zakona, osporeni zakon ne može da se donese, stupi na snagu, ili da proizvede pravne efekte, sve dok Sud ne donese konačnu odluku u vezi sa stvari pokrenutom pred njim.

9. Dana 12. januara 2017. godine, Sud je obavestio podnosioce o registraciji zahteva.

10. Dana 12. januara 2017. godine, zahtev je prosleđen predsedniku Republike Kosovo, predsedniku Skupštine Republike Kosovo (u daljem tekstu: predsednik Skupštine) sa uputstvima da zahtev dostavi svim poslanicima Skupštine, premijeru Republike Kosovo (u daljem tekstu: premijer), Sekretarijatu od koga je zatraženo da podnese konačnu usvojenu verziju osporenog zakona, kao i sva relevantna dokumenta slučaja, Ombudsmanu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ombudsman) i Organizaciji ratnih veterana Oslobodilačke vojske Kosova.

11. Od poslanika Skupštine, premijera, Omudsmana i Organizacije ratnih veterana Oslobodilačke vojske Kosova je zatraženo da podnesu svoje komentare, ako ih imaju, najkasnije do 23. januara 2017. godine.

12. Dana 13. januara 2017. godine, podnosioci su dopunili svoj zahtev sa dodatnim navodima, odnosno tražili su i ocenu ustavnosti člana 5. osporenog zakona.

13. Dana 13. januara 2017. godine, dopunjeni zahtev je prosleđen predsedniku Republike Kosovo, predsedniku Skupštine, premijeru, Ombudsmanu i Organizaciji ratnih veterana Oslobodilačke vojske Kosova.

14. Poslanici Skupštine, premijer, Ombudsman i Organizacija ratnih veterana Oslobodilačke vojske Kosova su obavešteni o tome da mogu podneti svoje komentare, ako ih imaju, najkasnije do 23. januara 2017. godine. Sud nije dobio nikakve komentare od njih.

15. Dana 18. januara 2017. godine, Sekretarijat je dostavio konačnu verziju osporenog zakona usvojenog od strane Skupštine kao i relevantna dokumenta slučaja.

16. Sud je primetio da se član 4. konačne verzije osporenog zakona usvojenog od strane Skupštine razlikuje od teksta na koji se podnosioci pozivaju i koji su priložili prvobitnom zahtevu.

17. Shodno tome, dana 24. januara 2017. godine, Sud je zatražio od podnosilaca da obaveste Sud, najkasnije do 27. januara 2017. godine, o tome da li oni i dalje stoje pri svojim tvrdnjama kao što je navedeno, u pogledu teksta na koji su se prvobitno pozvali, ili žele da izmene ili povuku te tvrdnje. Sud nije dobio nikakav odgovor od strane podnosilaca.

18. Dana 30. januara 2017. godine, Sud je stavljajući u prilog jedan primerak, obavestio predsednika Republike, predsednika Skupštine, premijera, Ombudsmana i Organizaciju ratnih veterana o tome da se konačna verzija zakona usvojenog od strane Skupštine razlikuje od teksta na koji su se podnosioci pozvali u svom prvobitnom zahtevu.

19. Poslanici Skupštine, premijer, Ombudsman i Organizacija ratnih veterana su obavešteni da mogu da podnesu dodatne komentare, ako ih imaju, najkasnije do 6. februara 2017. godine. Sud nije dobio nikakve komentare.

20. Dana 28. marta 2017. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno predložilo Sudu da proglasi zahtev prihvatljivim i da oceni sadržaj zahteva.

Pregled činjenica

21. Dana 3. aprila 2014. godine, Skupština je usvojila Zakon br. 04/L-261 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosova (u daljem tekstu: Zakon). Zakon je proglašen dana 18. aprila 2014. godine, objavljen u Službenom listu Republike Kosovo dana 23. aprila 2014. godine i stupio je na snagu dana 9. maja 2014. godine.

22. Dana 28. decembra 2016. godine, Ministarstvo rada i socijalne zaštite je predalo Vladi nacrt zakona o izmenama Zakona br. 04/L-261 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosova (u daljem tekstu: Zakon) zajedno sa Memorandumom sa objašnjenjima osporenog zakona (u daljem tekstu: Memorandum sa objašnjenjima), potvrdu o usklađenosti sa *"EU-Acquis"* izdatu od strane Ministarstva za evropske integracije, potvrdu o proceni budžetskog uticaja od strane Ministarstva finansija i potvrdu Vlade o usklađenosti sa Poslovnikom o radu.

23. Dana 29. decembra 2016. godine, Vlada Republike Kosovo (odlukom br. 02/124) je usvojila nacrt zakona. Istoga dana, premijer Republike Kosovo je dostavio nacrt zakona Skupštini i zatražio vanrednu sednicu za razmatranje i usvajanje nacrta zakona. Vanredna sednica je odobrena i zakazana za 29. decembar 2016. godine.

24. Istoga dana, predsednik Skupštine je prosledio poslanicima nacrt zakona sa pratećim dokumentima i zatražio da skupštinska Komisija za zdravstvo, rad i socijalnu zaštitu izvesti o zakonu.

25. Istoga dana, skupštinska Komisija za zdravstvo, rad i socijalnu zaštitu je preporučila usvajanje u načelu teksta nacrta zakona, kao što je podnet od strane Vlade.

26. Istoga dana, predsednik Skupštine je pozvao sve poslanike na vanrednu sednicu, zakazanu za 29. decembar 2016. godine, sa početkom u 15:15 časova. Međutim, usled nedostatka kvoruma vanredna sednica je odložena za 30. decembar 2016. godine sa početkom u 10:00 časova.

27. Dana 30. decembra 2016. godine, tokom vanredne sednice, šef parlamentarne grupe DPK je predložio Skupštini da se istog dana sledi ubrzani postupak za razmatranje i usvajanje nacrta zakona.

28. Istoga dana, Skupština je odlučila (odlukom br. 05-V-407) da razmotri nacrt zakona u oba čitanja po ubrzanom postupku u skladu sa Poslovnikom o radu. Šezdeset i jedan (61) poslanik je učestvovao u glasanju: pedeset i dva (52) poslanika je glasalo "za" i devet (9) poslanika je glasalo "protiv".

29. Shodno tome, u postupku prvog čitanja nacrta zakona, predsedavajući Skupštine je naložio jednočasovnu pauzu usled nedostatka kvoruma za usvajanje nacrta zakona u prvom čitanju.

30. Nakon pauze, predsednik Skupštine je nastavio sa prvim čitanjem. Šezdeset i tri (63) poslanika je bilo prisutno na vanrednoj sednici. Skupština je većinom glasova usvojila nacrt zakona u načelu.

31. Nakon toga, predsednik Skupštine je naložio skupštinskim komisijama da hitno razmotre nacrt zakona i podnesu eventualne izmene pre prelaska na drugo čitanje. Te komisije su bile: Komisija za zdravstvo, rad i socijalnu zaštitu; Komisija za budžet i finansije; Komisija za zakonodavstvo, mandate, imunitet, Poslovnik o radu Skupštine i nadzor Agencije za borbu protiv korupcije; Komisija za evropske integracije i Komisija za prava i interese zajednica i povratak. Drugo čitanje je zakazano istoga dana sa početkom u 18:15 časova.

32. Istoga dana, Komisija za zdravstvo, rad i socijalnu zaštitu je razmotrila nacrt zakona i izveštaje koje su podnele: Komisija za budžet i finansije; Komisija za zakonodavstvo, mandate, imunitet, Poslovnik Skupštine i nadzor Agencije protiv korupcije i Komisija za evropske integracije. Zatim je Komisija za zdravstvo, rad i socijalnu zaštitu podnela Skupštini izveštaj sa preporukama sa 8 (osam) amandmana na nacrt zakona. Komisija za prava i interese zajednica i povratak nije podnela izveštaj.

33. Istog dana, predsednik Skupštine je nastavio sa drugim čitanjem. Prisutno je bilo šezdeset i tri (63) poslanika. Skupština je usvojila nacrt zakona sa 4 (četiri) amandmana [od osam (8) koje je predložila Komisija za zdravstvo, rad i socijalnu zaštitu]. Četrdeset i četiri (44) poslanika je glasalo "za", 8 (osam) poslanika je glasalo "protiv" i 11 (jedanaest) poslanika je bilo uzdržano.

34. Na taj način, dana 30. decembra 2016. godine, Skupština je (odlukom br. 05-V-410) usvojila nacrt Zakona o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-261 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosova (osporeni zakon).

Navodi podnosioca

35. Podnosioci tvrde da članovi 3. 4. i 5. osporenog zakona nisu u skladu sa članovima 24. [Jednakost pred zakonom], 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 46. [Zaštita imovine] i 51. [Pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu] Ustava; članom 6. [Pravo na pravično suđenje], članom 14. [Zabrana diskriminacije] i članom 1. [Zaštita imovine] Protokola 1 EKLJP (u daljem tekstu: član 1 Protokola 1) i članovima 7. i 22. UDLJP.

1. Što se tiče člana 3. osporenog zakona

36. Član 3. (2) osporenog zakona dodaje stavove 5. i 6. članu 16. osnovnog zakona.

37. Podnosioci tvrde da član 3 osporenog zakona *"predstavlja povredu člana 24 Ustava Republike Kosovo - [Jednakost pred zakonom], člana 51 Ustava Republike Kosovo - [Pravo na socijalnu i zdravstvenu zaštitu], člana 7 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, člana 22 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i člana 14 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava – Zabrana diskriminacije"*.

38. Podnosioci tvrde da *"[...] lica koja su učestvovala u oslobodilačkom ratu i koja uživaju status ratnog veterana OVK, a koja žive u nekoj drugoj državi lišavaju se prava na ostvarenje beneficija koje su predviđene osnovnim zakonom [osporenim zakonom]. [...] Uskraćivanje ostvarenja prava na beneficije koje je predvidelo važeće zakonodavstvo samo na osnovu njihovog boravka je diskriminatorno"*.

2. Što se tiče člana 4. osporenog zakona

39. Član 4. osporenog zakona dodaje novi član 16A osnovnog zakona.

40. Prvo, podnosioci tvrde da član 4. osporenog zakona *"predstavlja povredu člana 24 Ustava Republike Kosova [Jednakost pred zakonom], člana 7 Univerzalne deklaracije za ljudska prava i člana 14 Evropske konvencije za ljudska prava– [Zabrana diskriminacije]"*.

41. Podnosioci tvrde da *"[] Kategorizacija definisana odredbom člana 4. [Osporenim zakonom], kojim se formuliše član 16a, predstavlja diskriminatorsku regulaciju u odnosu na zakonsku definiciju propisanu članom 3. osnovnog zakona [pod-stav 1.3]."*

42. Drugo, podnosioci zahteva isto tako tvrde da je osporeni zakon, imajući u vidu novu kategorizaciju ratnih veterana, u suprotnosti sa odredbama osnovnog zakona, pošto ove odredbe nisu izmenjene na izričit način sa osporenim zakonom. Podnosioci tvrde da je neizmenom, dopunom ili stavljanjem van snage odredbi utvrđenih u osnovnom zakonu, osporeni zakon u potpunoj suprotnosti sa *"Administrativnim uputstvom br. 03/2013 o standardima za izradu normativnih akata, koje u članu 10. stavu 2, propisuje, (citat): „Izmena, dopuna ili ukidanje jednog člana ili njenih podpodela treba da se uradi kroz poseban stav za svaki član"*.

43. Treće, podnosioci zahteva isto tako osporavaju ustavnost člana 4. prvobitno priloženog teksta osporenog zakona, za koji se pretpostavlja da je dodao nove stavove 4. i 6. članu 16A osnovnog zakona. Međutim, član 4. konačnog teksta osporenog zakona se suštinski razlikuje od člana 4. prvobitno priloženog teksta.

3. Što se tiče člana 5. osporenog zakona

44. Član 5. osporenog zakona briše član 18. osnovnog zakona.

45. Podnosioci zahteva tvrde da je brisanje člana 18. osnovnog zakona *"u suprotnosti sa članom 46 i 51 Ustava Republike Kosovo, vezano za član 1 Protokola Evropske konvencije za ljudska prava"*.

46. U stvari, oni tvrde da *„ovakva povreda rezultira u činjenici da je članom 18. osnovnog zakona [...], borcima veteranima OVK, kao posebnoj socijalnoj kategoriji, bez izuzetaka, garantovano pravo na penziju, ne manju od minimalne plate na nivou Republike Kosova, što u smislu člana 57. Zakona br. 03/L-212 o radu predstavlja minimalni prihod koji ima za cilj zaštitu vitalnih prihoda u smislu održavanja socijalne zaštite kao društvene kategorije"*.

47. Podnosioci zahteva, dalje, tvrde da *„penzija garantovana članom 18 osnovnog zakona [...] u smislu člana 6. Konvencije u vezi sa članom 1 Protokola 1 Konvencije predstavlja legitimno očekivanje (legitimate expectation) i povredu prava na imovinu, jer se ovo legitimno pravo uskraćuje socijalnoj kategoriji koja je imala takva legitimna očekivanja na osnovu zakonskih odredbi i osporenim promenama se stvara direktna pravna posledica koja povređuje takva očekivanja."*

48. U vezi sa ovim, podnosioci podsećaju na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) tj. *"Pressos Campania Naviera SA et al vs. Belgium*, ECtHR, presuda od 20. novembra 1995. godine, stav 31; *Gratzinger i Gratzingerova protiv Republike Grčke* br. 39794/98, odluka od 10. jula 2002. godine, stav 73, kao i *presude [Suda] u slučaju EKK [...]"*.

Traženo rešenje

49. Na kraju, podnosioci zahtevaju da Sud poništi sledeće članove osporenog zakona: član 3. (koji dodaje stavove 5. i 6. članu 16. osnovnog zakona), član 4. (koji dodaje stav 1, podstavove 1.1, 1.2 i 1.3 članu 16A osnovnog zakona) i član 5. (koji briše član 18. osnovnog zakona).

Prihvatljivost zahteva

50. Ustav prvo ispituje da li zahtev ispunjava uslove prihvatljivosti zahteva utvrđene u Ustavu, kao i prethodno predviđene Poslovnikom o radu Ustavnog suda (u daljem tekstu: Poslovnik).

51. Kao prvo, Sud se poziva na stav 1 člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava koji utvrđuje da *"Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način"*.

52. Pored toga, Sud se poziva na član 113. (5) Ustava, koji utvrđuje da *"deset (10) ili više poslanika Skupštine može, u roku od osam (8) dana od usvajanja, da*

ospori ustavnost bilo kog zakona koji je usvojila Skupština, kako zbog sadržaja tako i zbog procedure sprovođenja."

53. U tom pogledu, Sud primećuje da su podnosioci osporili ustavnost osporenog zakona u pogledu sadržine, ali ne i sleđenog postupka za usvajanje. Stoga, zadatak Suda je samo da pregleda da li sadržaj osporenog zakona krši Ustav, kao što tvrde podnosioci.

54. Štaviše, Sud primećuje da je podnesak podnet od strane dvadeset i četiri (24) poslanika Skupštine, u skladu sa članom 113. (5) Ustava. Dakle, podnosioci su ovlašćene strane.

55. Pored toga, Sud uzima u obzir član 42. [Tačnost podneska] Zakona, koji utvrđuje:

> *1. Uz podnesak podnešen u skladu sa članom 113, stav 6 Ustava, se između ostalog, podnose i sledeće informacije:*
> *1.1. imena i potpisi svih poslanika Skupštine koji osporavaju ustavnost zakona ili odluke donesene od strane Skupštine Republike Kosovo;*
> *1.2. Ustavne ili odredbe nekog akta ili zakona koje se tiču ovog zakona; i*
> *1.3. dokaze na koje se zasniva spor."*

56. Sud napominje da su podnosioci zahteva naveli imena sa potpisima poslanika, navedeći osporeni zakon koji osporavaju, pozivajući se na relevantne ustavne odredbe za koje oni tvrde da osporeni zakon nije u skladu, i predočili dokaze koji potvrđuju njihove navode. Stoga, Sud smatra da su uslovi iz člana 42. Zakona ispunjeni.

57. Sud, takođe, podseća da je osporeni zakon usvojen dana 30. decembra 2016. godine, a zahtev je podnet Sudu dana 10. januara 2017. godine. Stoga, rok od *"osam (8) dana od dana usvajanja"* je istekao 7. januara 2017. godine.

58. Međutim, Sud se poziva na pravilo 27. [Računanje vremenskog perioda] Poslovnika o radu, koje predviđa:

> *Vremenski rok odredjen Ustavom, zakonom ili Poslovnikom će se računati na sledeći način:*
>
> *[...]*
> *(6) Kada se u suprotnom rok završi u subotu, nedelju ili na dan službenog praznika, isti će se produžiti do isteka prvog sledećeg radnog dana.*

59. Sud podseća da su 7. 8. i 9. januar 2017. godine bili subota, nedelja i službeni praznik. Samim tim, rok za podnošenje zahteva je bio produžen do kraja prvog sledećeg radnog dana, a to je bio 10. januar 2017. godine. Stoga, zahtev je bio podnet blagovremeno.

60. Kao zaključak, Sud smatra da su podnosioci ovlašćena strana, oni su identifikovali osporeni zakon, naveli ustavne tvrdnje, predstavili su dokaze koji to podržavaju i podneli su zahtev unutar predviđenog roka. Stoga, Sud zaključuje da je zahtev podnosilaca bio u skladu sa zahtevima prihvatljivosti navedenim u Ustavu i kao što je to dalje navedeno u Zakonu i predviđeno pravilnicima.

Meritum/Suština zahteva

61. Sud podseća da podnosioci spore ustavnost članova 3. (2), 4. i 5. osporenog zakona samo u vezi sa sadržajem istih.

1. Ustavnost člana 3. (2) osporenog zakona

62. Sud primećuje da član 3. (2) osporenog zakona dodaje stavove 5 i 6 članu 16. osnovnog zakona, koji glasi:

„Član 16 osnovnog zakona nakon paragrafa 4 dodati su paragrafi 5 i 6 koji glase:

5. Borac, veteran OVK-a koji živi u drugoj zemlji, uživa pravo na ostale beneficije u skladu sa ovim zakonom ali ne uživa pravo na penziju.

6. Izuzetno od člana 5 ovog zakona, borac, veteran OVK-a, koji živi u susednim zemljama, uživa sva prava predviđena ovim zakonom".

63. U tom smislu, podnosioci tvrde da *"[...] lica koja su učestvovala u oslobodilačkom ratu i uživaju status ratnog veterana OVK-a, a koja žive u nekoj drugoj državi, lišena su prava na ostvarivanje beneficija koje su predviđene osnovnim zakonom [...]".*

64. Podnosioci navode da *"uskraćivanje prava na beneficije [...] samo na osnovu njihovog prebivališta je diskriminatorsko".*

65. Sud podseća da podnosioci zaključuju da *"takva regulacija koja isključuje, izdvaja subjekte prava po osnovu subjektivnih okolnosti, predstavlja povredu člana 24. Ustava Republike Kosovo - [Jednakost pred zakonom], člana 51. Ustava Republike Kosovo - [Pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu], člana 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, člana 22. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i člana 14. Evropske konvencije o ljudskim pravima - Zabrana diskriminacije".*

66. Sud se poziva na član 24. [Jednakost pred Zakonom] Ustava, koji propisuje:

„1. Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.

2. Niko se ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje , pola, jezika, veroispovesti, političkog ili nekog drugog uverenja, nacionalnog ili

društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rodjenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa.

3. Načelo jednakosti pred zakonom ne sprečava sprovodjenje i usvajanje privremenih mera, neophodnih za zaštitu i napredak prava pojedinaca i grupa koje nisu jednake. Takve mere se mogu sprovoditi samo do ostvarenja cilja radi kojeg su uspostavljene".

67. Sud se, takođe, poziva i na član 51. [Pravo na Zdravstvenu i Socijalnu Zaštitu] Ustava, koji utvrđuje:

„1. Zaštita i pravo na zdravstveno osiguranje su regulisani zakonom.
2. Osnovno socijalno osiguranje koje se odnosi na nezaposlenost, bolest, ograničene sposobnosti i starost se reguliše zakonom."

68. Sud se, dalje, poziva na član 14. [Zabrana diskriminacije] EKLjP, koji navodi da:

„Uživanje prava i sloboda predvidjenih u ovoj Konvenciji obezbedjuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rodjenje ili drugi status."

69. U vezi sa članom 14. [Zabrana diskriminacije] EKLjP, Sud se takođe poziva na član 1. Protokola br. 1 [Zaštita imovine] EKLjP, koji navodi:

„Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predvidjenim zakonom i opštim principima medjunarodnog prava.

Predhodne odbredbe, medjutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni".

70. Sa tim u vezi, Sud se dalje poziva na član 46. [Zaštita imovine] Ustava, koji navodi:

„1. Garantuje se pravo na imovinu.
Korišćenje imovine je regulisano zakonom, u skladu sa javnim interesom.
2. Niko se ne može arbitrarno lišiti lične imovine. Republika Kosovo ili javne vlasti Republike Kosovo mogu izvršiti ekspropriaciju imovine ako je ista u skladu sa zakonom, ako je neophodna ili adekvatna za postizanje javnih ciljeva ili podržavanje javnog interesa, a za koju se vrši neposredna adekvatna kompenzacija licu ili licima, imovina kojih se ekspropriše.
[...]"

71. Sud, takođe, uzima u obzir članove 7. i 22. UDLjP:

Član 7

„Svi su pred zakonom jednaki i imaju pravo bez ikakve razlike na podjednaku zakonsku zaštitu. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija i protiv svakog podsticanja na ovakvu diskriminaciju.

Član 22

Svako, kao član društva, ima pravo na socijalno osiguranje i pravo da ostvaruje privredna društvena i kulturna prava neophodna za svoje dostojanstvo i za slobodan razvoj svoje ličnosti, uz pomoć države i medjunarodne saradnje, a u skladu sa organizacijom i sredstvima svake države".

72. Na početku, Sud podseća da na osnovu člana 53. [Tumačenje Odredbi Ljudskih Prava] Ustava *"osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava".*

1.1 Opšti principi u vezi primenjivosti članova 24. i 46. Ustava

73. ESLjP ponavlja da član 24. Ustava utvrđuje da su svi jednaki pred zakonom i da uživaju pravo na jednaku zakonsku zaštitu.

74. Sud podseća da *"samo razlike u tretmanu na osnovu nekih određenih karakteristika, ili "statusa"*, mogu da predstavljaju neravnopravan tretman u smislu člana 24. Ustava. Štaviše, da bi se problem pokrenuo u smislu člana 24, mora postojati razlika u tretmanu osoba u analognim ili relevantno sličnim situacijama. Vidi: *mutatis mutandis, Kjeldsen, Busk Madsen i Pedersen protiv Danske;* Zahtevi br. 5095/71, 5920/72, i 5926/72, 7. decembar 1976. godine, § 56; *Carson i ostali protiv Ujedinjenog kraljevstva,* Zahtev br. 42184/05, 16. marta 2010. godine, § 61.

75. Sud, takođe, smatra za potrebe tumačenja člana 24. da je različiti tretman neravnopravan i arbitraran ukoliko nema objektivnog i razumnog obrazloženja, odnosno, ukoliko ne sledi legitimni cilj ili ukoliko ne postoji razumni odnos proporcionalnosti između upotrebljenih sredstava i cilja koji se želi postići. Vidi: *mutatis mutandis, Abdulaziz, Cabales i Balkandali protiv Ujedinjenog kraljevstva,* zahtevi br. 9214/80; 9473/81 i 9474/81, 24. april 1985. godine, § 72.

76. Štaviše, Sud naglašava da Vlada i Skupština uživaju okvir slobodne procene u proceni da li i u kojoj meri razlike u inače sličnim situacijama opravdavaju različito postupanje. Obim ovog okvira će varirati u zavisnosti od okolnosti, predmeta i pozadine. Uglavnom se dozvoljava široki okvir kada je reč o opštim

merama ekonomske ili socijalne strategije, osim ako su očigledno bez razumnog osnova. Vidi: *mutatis mutandis, Burden protiv Ujedinjenog kraljevstva,* Zahtev br. 13378/05, 29. april 2008. godine, § 60; *Khamtokhu i Aksenchik protiv Rusije*, navedeno gore, § 64.

77. Analogno, Sud se poziva na sudsku praksu ESLjP ustanovljenu u odnosu na isplatu doprinosa, koja utvrđuje da ukoliko zakonodavstvo predviđa isplatu socijalne pomoći kao pravo, bez obzira da li je to uslovljeno ili ne prethodnom uplatom doprinosa, za taj zakon se mora smatrati da generiše imovinski interes koji spada u okvire imovinskog prava iz člana 46. Ustava za one korisnike koji zadovoljavaju te kriterijume. Vidi: *mutatis mutandis, Pickur v. Ukraine,* Zahtev br. 10441/06, 7. novembar 2013. godine, § 41.

78. Sud, dalje, smatra da iako imovinsko pravo ne uključuje i pravo da se dobija isplata socijalnog osiguranja bilo koje vrste, ukoliko zakonodavac odluči da kreira šemu benefita, mora uraditi to na način da bude jednaka za sve u analognim ili relevantno sličnim situacijama. Vidi: *mutatis mutandis,* ESLjP slučaj *Pichkur protiv Ukrajine*, gore navedeno, § 42.

1.2 Primena tih principa na predmetni slučaj

79. Sud ispituje da li je član 3. (2), nakon dodavanja stavova 5. i 6. članu 16. osnovnog zakona, u skladu sa pravima na jednakost pred zakonom na osnovu člana 24. Ustava i sa pravom na imovinu na osnovu člana 46. Ustava.

a. Nejednaki tretman

80. Sud će prvo utvrditi da li postoje razlike u tretiranju veterana OVK u analognim ili relevantno sličnim situacijama.

81. Sud primećuje da, u skladu sa stavom 5. člana 16. osnovnog zakona (dodatim članom 3 (2) osporenog zakona), veteran OVK *"koji živi u drugim zemljama, uživa sva prava predvidjena ovim zakonom"*. Međutim, veteran OVK koji živi u drugoj zemlji *"ne uživa pravo na penziju"*. Sud primećuje da, na osnovu stava 6 člana 16. osnovnog zakona (dodatim članom 3 (2) osporenog zakona), veteran OVK *"koji živi u susednim zemljama uživa sva prava predvidjena ovim zakonom"*.

82. Sud primećuje da iz stavova 5 i 6 člana 16 osnovnog zakona (dodatim članom 3 (2) osporenog zakona) proizilazi da veterani OVK koji žive vani, a ne u susednim zemljama, ne uživaju pravo na penziju, dok veterani OVK-a koji žive u susednim zemljama uživaju pravo na penziju. Samim tim, razlika među veteranima OVK koji uživaju pravo na penziju je napravljena u vezi sa mestom prebivališta: ukoliko žive vani u susednim zemljama, oni imaju pravo; ukoliko žive vani, a nisu u susednim zemljama, oni nemaju pravo.

83. Sud smatra da su, kako veterani OVK koji žive u susednim zemljama, tako i veterani OVK koji žive vani i ne u susednim zemljama analogno ili relevantno u sličnim situacijama: oni ne žive na Kosovu. Međutim, zbog mesta boravka, oni

su u esencijalnom i suštinski drugačijem stanju u odnosu na pravo da uživaju u penziji; iako su u analogno ili relevantno sličnoj situaciji.

84. Sud, dalje, primećuje da je mesto boravka kriterijum za različiti tretman veterana OVK za uživanje penzije. U tom smislu, Sud podseća da mesto boravka predstavlja aspekt ličnog statusa za svrhu člana 24. Ustava.

85. Stoga, Sud smatra da je različito pravo na penziju uslovljeno mestom boravka veterana OVK, što rezultira situacijom u kojoj će veterani OVK koji žive vani, ali ne i u susednim zemljama, biti lišeni penzije samo po osnovu mesta boravka. Međutim, svi veterani OVK koji ne borave na Kosovu ili u susednim zemljama su u relativno sličnoj situaciji u poređenju sa onima koji žive na Kosovu ili u susednim zemljama.

86. Stoga, Sud zaključuje da postoji razlika u tretiranju veterana OVK u analogno ili relativno sličnoj situaciji, što predstavlja ograničenje na njihovo pravo na penziju.

b. Legitimnost i proporcionalnost

87. Sud podseća da nejednaki tretman nije u skladu sa članom 24. Ustava ukoliko ne sledi legitimni cilj ili ukoliko ne postoji razumni odnos proporcionalnosti između upotrebljenih sredstava i cilja koji se želi postići.

88. U tom smislu, Sud se poziva na član 55. [Ograničenje Prava i Osnovnih Sloboda] Ustava, koji utvrđuje sledeće:

> *„1. Prava i osnovne slobode garantovane ovim Ustavom, se jedino mogu ograničiti zakonom.*
> *2. Prava i osnovne slobode garantovane ovim Ustavom, se mogu ograničiti samo do onih mera koje su neizbežne, kako bi se u otvorenom i demokratskom društvu ispunio cilj, radi kojeg je dozvoljeno ograničenje.*
> *3. Ograničenja garantovanih prava i osnovnih sloboda garantovanih ovim Ustavom, se ne mogu sprovoditi u druge svrhe, osim onih zbog kojih su odredjena.*
> *4. U slučaju ograničavanja ljudskih prava i sloboda i sprovodjenja istih, sve institucije javne vlasti, a posebno sudovi, su dužni da se posvete suštini prava koje se ograničava, značaju cilja ograničenja, prirodi ograničenja, odnosu ograničenja sa ciljem koji se želi postići, kao i razmatranju mogućnosti realizovanja tog cilja sa što blažim ograničenjima.*
> *5. Ograničenje prava i sloboda garantovanih ovim Ustavom, na nijedan način ne sme da ospori suštinu garantovanih prava".*

89. S tim u vezi, Sud će analizirati da li:

(1) je ograničenje bilo predviđeno zakonom;
(2) postoji legitimni cilj koji se treba postići ograničenjem; i
(3) postoji razumni odnos proporcionalnosti između ograničenja prava i cilja koji se želi postići

90. U vezi sa zahtevom (1), Sud primećuje da je navodno ograničenje prava veterana OVK na penziju predviđeno u članu 3. (2) osporenog zakona, koji je usvojen od strane Skupštine, koja je državna institucija kojoj je Ustavom povereno izvršavanje zakonodavne vlasti. Samim tim, Sud smatra da je takvo ograničenje u skladu sa zahtevima navedenim u članu 55. (1) Ustava. Stoga, Sud zaključuje da je ograničenje prava na penziju veteranima OVK predviđeno zakonom.

91. U vezi sa zahtevom (2), Sud uviđa da član 1 osporenog zakona navodi da je svrha zakona da se definišu beneficije prava za veterane OVK, koji su *"svojom dragocenom žrtvom, posvećenju i doprinosom u Oslobodilačkoj Vojsci Kosova bili ključni faktor oslobodjenja i nezavisnoti za stanovnike Kosova"*.

92. Sud, takođe, primećuje da Memorandum obrazloženja navodi da je *"ključno pitanje obradjeno u ovom nacrtu zakona kategorizacija veterana OVK-a, kao uživaoca penzije i drugih beneficija, koje će biti odredjene u skladu sa vremenom mobilizacije i službe u OVK"*.

93. Sud, dalje, primećuje da Memorandum obrazloženja takođe navodi da je *"glavna svrha usvajanja* [osporenog zakona] *orijentisana da kreira stabilnost i finansijsku održivost za budžet Kosova i ispunjavanje realizacije prava i koristi ovih kategorija koje proizilaze iz rata"*.

94. Međutim, Sud primećuje da ni Vlada ni Skupština nisu obezbedile bilo kakvo obrazloženje u vezi sa tim zašto veterani OVK koji borave na Kosovu i u susednim zemljama imaju pravo na penziju, a OVK veterani koji borave van, ali ne u susednim zemljama nemaju pravo na tu penziju.

95. Štaviše, Sud takođe primećuje da nije dostavljen nijedan dokaz, uključujući i osporeni zakon i Memorandum obrazloženja, a koji pokazuje objektivne razloge za to ograničenje veterana OVK koji borave na Kosovu ili u susednim zemljama od onih koji borave vani, ali ne u susednim zemljama, niti se može izvući nikakav konkretan cilj koji se može postići ograničenjem.

96. Naprotiv, Sud primećuje da veterani OVK uživaju pravo na penziju zbog *"dragocene žrtve, posvećenja i doprinosa u Oslobodilačkoj Vojsci Kosova"*. Štaviše, dužina i rok službe njihovog doprinosa je zajednički kriterijum za sve veterane OVK. Samim tim, oni su kategorizovani na osnovu dužine i roka službe njihovog doprinosa, kao što je predviđeno u članu 4. osporenog zakona.

97. Zbog toga, Sud smatra da ograničenje prava na penziju veteranima OVK koji žive vani, ali ne u susednim zemljama nije niti obrazloženo, ni zasnovano na objektivnim razlozima.

98. Stoga, Sud zaključuje da ne postoji nikakav legitimni cilj koji se treba postići ovim različitim tretmanom veterana OVK i posledičnim ograničenjem njihovog prava na penziju.

99. U vezi sa zahtevom (3), Sud je upravo zaključio da ne postoji nikakav legitimni cilj koji se treba postići različitim tretmanom u vezi sa pravom na penziju veterana OVK. Dakle, Sud smatra da samo nepostojanje legitimnog cilja čini nepotrebnim analizu bilo kakvog odnosa proporcionalnosti između ograničenja prava na penziju i nepostojećeg cilja koji se treba dostići. Zbog toga, Sud takođe zaključuje da nepostojanje bilo kakve svrhe koja se treba postići podrazumeva nepostojanje bilo kakvog odnosa proporcionalnosti.

100. Shodno tome, Sud nalazi da član 3. (2) osporenog zakona, dodajući stavove 5. i 6. članu 16. osnovnog zakona, nije u skladu sa pravom jednakosti na osnovu člana 24. Ustava.

101. Štaviše, Sud imajući u vidu da se pravo na ostvarivanje penzije mora smatrati generisanjem imovinskog interesa, utvrđuje da član 3 (2) osporenog zakona takođe nije u skladu sa pravom na imovinu iz člana 46. Ustava.

102. Kao rezime, Sud utvrđuje da član 3 (2) osporenog Zakona, dodavanjem stavova 5 i 6 članu 16. osnovnog zakona, nije u skladu sa članovima 24. i 46. Ustava.

103. Pošto je došao do nalaza, Sud smatra da nije potrebno da se ispitaju sve navodne povrede člana 51. Ustava, članova 7. i 22. UDLJP i člana 14. EKLJP.

2. Ustavnost člana 4. osporenog zakona

104. Sud podseća da član 4. osporenog zakona dodaje osnovnom zakonu novi član 16 A (odnosno paragraf 1, tačke 1.1, 1.2 i 1.3), koji glasi:

„Posle člana 16 osnovnog zakona dodaje se novi član 16 A koji glasi:

Član 16A

1. Kategorizacija boraca, veterana OVK-a, za korisnika penzije i ostalih beneficija, odredjuju se u skladu sa vremenom mobilizacije i služenja u OVK-u, kao u nastavku:

1.1 Prva kategorija: borac, veteran OVK-a koji je angažovan od 1991. do 5. marta 1998. i koji je bio aktivan do okončanja rata;

1.2 Druga kategorija: borac, veteran OVK-a koji je angažovan u ratu nakon 5. marta 1998. i koji je bio aktivan do okončanja rata.

1.3 Treća kategorija: borac, veteran OVK-a koji je mobiliziran u ratu nakon 31. marta 1999. i koji je bio aktivan do okončanja rata, kao i borac, veteran OVK-a angažovan u ratu nakon 1991. odnosno nakon 5. marta 1998. ali nije bio aktivan do kraja rata.

[...]"

105. Sud, takođe, podseća na član 3. [Definicije] osnovnog zakona, koji navodi:

„1.3. Veteran OVK-a - učesnik borbe za oslobođenje Kosova kao:

[...]

1.3.2. *Borac veteran OVK-a – je gradjanin Kosova ili strani državljanin koji je stao u redove OVK-a i koji je registrovan kao naoružani i uniformisani vojnik od komandi, štabova operativnihi zona OVK-a, odnosno Generalštaba OVK-a, i koji je bio aktivan sve do kraja rata;*
[...]

1.3.3. *Pripadnik OVK-a – svako lice koje je odlukom ili drugim aktom odredjeno da obavlja konkretne zadatke u političkoj, logističkoj, finansijskoj podršci i druge zadatke dobijene od komandanata jedinica, štabova i zona OVK-a, u period 1997.-1999".*

106. Kao prvo, podnosioci tvrde da *"definicija kategorije navedena u odredbi člana 4 [osporenog zakona], na osnovu koje je član 16a uradjen, predstavlja diskriminatorni propis u odnosu na pravnu definiciju koja je sankcionisana članom 3 osnovnog zaona [tačka 1.3]".*

107. Podnosioci zaključuju da *"takva postavka, koja razdvaja subjekte prava na osnovu subjektivnih okolnosti predstavlja povredu člana 24 Ustava Republike Kosovo – [Jednakost pred Zakonom], člana 7 Univerzalne Deklaracije o Ljudskim Pravima, i člana 14 Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima– [Zabrana diskriminacije]".*

108. Sud primećuje da, jednom rečju, podnosioci navode da član 4. osporenog zakona, dodajući novi član 16A (1) u osnovnom zakonu, kategorizuje veterane OVK, praveći diskriminaciju u vezi sa članom 3 (1.3) osnovnog zakona, koji ne predviđa kategorizaciju veterana OVK, i samim tim nije u skladu sa članom 24. Ustava, članom 14. EKLjP i članom 7. UDLjP.

109. Sud podseća da se pravo na jednakost iz člana 24. Ustava primenjuje na sva prava koja spadaju u opšti delokrug svakog prava datog zakonom, uključujući i pravo na imovinu, za koje je država dobrovoljno odlučila da ih pruži.

110. Sud, takođe, podseća da pravo na imovinu iz člana 46. Ustava ne uključuje i pravo na primanje bilo kakve vrste isplate socijalnog osiguranja; međutim, ukoliko zakonodavac odluči da kreira šemu benefita, to mora uraditi na jednak način u analognim ili relevantno sličnim situacijama..

111. Sud primećuje da član 4. osporenog zakona (koji dodaje član 16A (1) osnovnom zakonu) navodi tri različita nivoa penzija za veterane OVK u skladu sa tri kategorije. Veterani OVK koji pripadaju drugoj kategoriji će imati manju penziju od veterana OVK koji pripadaju prvoj kategoriji, a veterani treće kategorije će imati manju penziju od veterana OVK koji pripadaju drugoj kategoriji. Stoga, Sud smatra da različiti nivoi penzija veterana OVK navedeni od strane podnosilaca spadaju u okvir prava na imovinu i dovoljno je da se procene navodi u vezi sa povredama prava na jednakost pred zakonom.

112. Podnosioci tvrde da definicija veterana OVK, kao što je to navedeno u članu 3. (1.3) osnovnog zakona, ne pravi nikakvu razliku između veterana OVK. Stoga,

svako ko spada u kategoriju veterana OVK treba da bude jednako tretiran i ne treba biti podeljen u različite kategorije.

113. Sud podseća da veterani OVK moraju ispuniti sve pravne kriterijume da bi imali koristi od statusa veterana OVK, u skladu sa članom 3. osnovnog zakona, kao što je: da su *"gradjanin Kosova ili strani državljanin koji je stao u redove OVK-a"*; a koji je *"registrovan kao naoružani i uniformisani vojnik od komandi, štabova operativnih zona OVK-a, odnosno Generalštaba OVK-a"*; i koji je bio *"aktivan sve do kraja rata"*.

114. Pod ovim okolnostima, Sud smatra da su svi veterani OVK koji su predmet ovog zakona takođe u relativno sličnoj situaciji, uzimajući u obzir njihov doprinos kao veterana OVK, bez obzira na vreme mobilizacije i služenja OVK.

115. Stoga, sledeće pitanje koje se treba uzeti u obzir je ponovo da li se ili ne različiti tretman može opravdati po objektivnim i razumnim osnovama, kao što je to zatraženo u praksi ESLjP i članu 55. Ustava, odnosno, da li je:

(i) ograničenje bilo predviđeno zakonom;
(ii) postoji legitimni cilj koji se treba postići ograničenjem; i
(iii) postoji razumni odnos proporcionalnosti između ograničenja prava i cilja koji se želi postići

116. U vezi sa zahtevom (i), Sud primećuje da je navodno ograničenje prava veterana OVK na penziju predviđeno u članu 4. osporenog zakona (koji dodaje novi član 16A (1) osnovnom zakonu). Samim tim, Sud smatra da je takvo ograničenje u skladu sa zahtevima navedenim u praksi ESLjP i članu 55. (1) Ustava. Stoga, ograničenje je predviđeno zakonom.

117. U vezi sa zahtevom (ii), Sud podseća da Memorandum obrazloženja navodi da *"je ključno pitanje obradjeno u ovom nacrtu zakona kategorizacija veterana OVK-a, [...] koje će biti odredjene u skladu sa vremenom mobilizacije i službe u OVK"*.

118. Dodatno tome, Sud takođe podseća da Memorandum obrazloženja takođe navodi da je *"glavna svrha usvajanja [osporenog zakona] orijentisana da kreira stabilnost i finansijsku održivost za budžet Kosova i ispunjavanje realizacije pravo i koristi ovih kategorija koje proizilaze iz rata"*.

119. Osim toga, Sud primećuje da svrha kategorizacije predviđena u članu 4. osporenog zakona (dodavanjem novog člana 16a (1) u osnovnom zakonu) ima za cilj da obezbedi da veterani OVK dobiju iznos penzije srazmerno vremenu mobilizacije i službe u OVK. Dodatni cilj je da se obezbedi finansijska održivost budžeta Kosova. Prema tome, Sud smatra da su vreme mobilizacije i službe u OVK i finansijska održivost budžeta legitimni ciljevi za određivanje tog ograničenja, da služe javnom interesu i očigledno su razumni osnov. Stoga, Sud zaključuje da postoji legitiman cilj koji se želi postići tim ograničenjem.

120. Što se tiče uslova (iii), Sud primećuje da su kriterijumi koje treba da ispuni svaka kategorija navedeni u osporenom Zakonu, odnosno uzimajući u obzir vreme mobilizacije i službe doprinosa kao borca OVK. Dakle, određeni datumi mobilizacije i usluge su uzeti kao odlučujući momenti u doprinosu za aktivnosti OVK.

121. U stvari, Sud primećuje da su različite kategorije veterana utvrđene prema vremenu mobilizacije i službi u OVK; od 1991. do 5. marta 1998. godine i aktivan do dana kada je rat završen (prva kategorija); nakon 5. marta 1998. godine i aktivan do dana kada je rat završen (druga kategorija) i nakon 31 marta 1999. godine i aktivan do dana kada je rat završen; kao i angažovan u ratu od 1991. odnosno nakon 5. marta 1998. godine, ali nije aktivan do dana kada je rat završen (treća kategorija).

122. U tom smislu, Sud primećuje da je član 4. osporenog zakona (dodavanjem novog člana 16A (4) u osnovnom zakonu) propisao iznos penzije za svaku kategoriju koja je proporcionalna vremenu mobilizacije i službe u aktivnostima OVK.

123. Pored toga, Sud podseća da zakonodavna vlast uživa određeno diskreciono pravo da odlučuje o merama za postizanje određenih ciljeva i sigurno nije na Sudu da zameni svoju ocenu ocenom relevantnih organa o tome šta bi mogla biti najbolja politika u ovoj oblasti.

124. U ovom okolnostima, Sud smatra da je odnos između ograničenja prava na penziju i cilja koji treba da se postigne proporcionalan i razuman. Dakle, Sud zaključuje da postoji odnos proporcionalnosti između ograničenja i cilja koji treba da se ispuni.

125. Sud smatra da je različit tretman opravdan na objektivnim i razumnim osnovama i time je član 4. osporenog zakona (dodavanjem člana 16A (1) i (4) osnovnom zakonu) u skladu sa pravom na jednakost prema članu 24. Ustava i članu 14. EKLJP, a u vezi sa pravom na imovinu iz člana 46. Ustava i člana 1. Protokola br. 1 uz EKLJP.

126. Kao drugo, Sud podseća da što se tiče člana 4. osporenog zakona (dodavanjem člana 16A (1) i (4) osnovnom zakonu), podnosioci zahteva takođe tvrde da propisivanjem nove kategorije ratnih veterana bez isključive izmene, dopune ili ukidanja osnovnog zakona, osporeni zakon je u suprotnosti sa članom 10 (2) Administrativnog uputstva br. 03/2013 o standardima za izradu normativnih akata, koji je propisano da *"izmena, dopuna ili ukidanje jednog člana ili njenih podpodela treba da se uradi kroz poseban stav za svaki člana"*.

127. U tom smislu, Sud primećuje da Ustav ne reguliše standarde za izradu normativnih akata. Prema članu 4. Zakona o zakonodavnim inicijativama usvojenim u Skupštini Kosova *"sve zakonodavne inicijative moraju da se pridržavaju standarda za izradu zakonodavstva utvrđenih od strane Vlade ako nije drukčije određeno ovim zakonom."*

128. Dakle, Sud smatra da sprovođenje Administrativnog uputstva o standardima za izradu normativnih akata donetog od strane Vlade ne spada u delokrug nadležnosti Suda u smislu člana 113 (5) Ustava.

129. Dakle, ova tvrdnja je odbijena *ratione materiae* u suprotnosti sa Ustavom.

130. Kao treće, Sud podseća da podnosioci zahteva takođe osporavaju ustavnost člana 4. prvobitno priloženog teksta osporenog zakona, koji je navodno dodao novi stav 6 člana 16A osporenog zakona.

131. U stvari, podnosioci zahteva su priložili svom zahtevu verziju osporenog zakona, gde stav 6 člana 16A osnovnog zakona propisuje:

> *"U slučaju da 0.7% Godišnjeg Bruto Domaćeg Proizvoda nije dovoljan za pokrivanje penzije aktivnih Veterana OVK, kao iznos od 110 evra za Treću Kategoriju podleže će reviziji u skladu sa paragrafa 2, ovog Član".*

132. Što se tiče te prvobitne verzije, podnosioci zahteva tvrde da *"samo će treća kategorija ratnih veterana OVK biti ta koja će trpeti zbog nedovoljne pokrivenosti budžetskih izdataka za ostvarivanje prava na penziju. Ovakva regulacija ne tretira na jednak način i pod jednakim uslovima sve tri kategorije korisnika prava koja se garantuju osnovnim zakonom i Zakonom".*

133. Međutim, član 4. konačne verzije osporenog zakona uvodi stav 6 članu 16A osnovnog zakona, koji sada glasi:

> *U slučaju prekoraćenja 0.7% bruto nacionalnog proizvoda, penzije svih korisnika smanjuju se proporcionalno u skladu sa ovim zakonom.*

134. Sud primećuje da su podnosioci zahteva zasnovali svoju tvrdnju na tekstu koji je promenjen tokom procesa postizanja konačne verzije. Ta konačna verzija predviđa da se smanjenje penzije dešava proporcionalno svim veteranima OVK u slučaju da ukupan dodeljen budžet za korisnike pređe 0.7% BDP.

135. Sud je obavestio podnosioce zahteva o konačnoj verziji osporenog zakona, kao što je dobio od Sekretarijata i pozvao ih da dostave komentare. Sud nije primio nikakve podneske od podnosilaca zahteva u određenom roku.

136. S obzirom na gore navedena razmatranja, Sud primećuje da se ova tvrdnja pokrenuta od strane podnosilaca zahteva zasniva na tekstu koji je kasnije promenjen u osporenom zakonu kao konačno usvojen. Prema tome, Sud smatra da je tvrdnja izgubila osnov i samim tim ne predstavlja nikakvu kontradiktornost. Stoga, Sud odbacuje navod kao neosnovan.

137. U zaključku, uzimajući u obzir čitavu tvrdnju, Sud smatra da član 4. osporenog zakona je kompatibilan sa pravom na jednakost prema članu 24. Ustava i članu 14. EKLJP, u vezi sa pravom na imovinu prema članu 46. Ustava i članu 1. Protokola 1 EKLJP.

3. Ustavnost osporenog člana 5. osporenog zakona

138. Sud podseća da član 5. osporenog zakona briše član 18. osnovnog zakona, koji glasi:

„Član 18 originalnog zakona biće izbrisan za zakona".

139. U tom smislu, Sud, takođe, podseća da podnosioci zahteva tvrde da je brisanje člana 18. osnovnog zakona *"u suprotnosti sa članovima 46. i 51. Ustava Republike Kosova u vezi sa članom 1 Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima".*

140. U stvari, podnosioci zahteva tvrde da *"ovakva povreda rezultira u činjenici da je članom 18. osnovnog zakona [...] borcima veteranima OVK, kao posebnoj socijalnoj kategoriji, bez izuzetaka, garantovano pravo na penziju, ne manju od minimalne plate na nivou Republike Kosova".*

141. Podnosioci zahteva, takođe, tvrde da je član 18. osnovnog zakona *"u potpunom skladu sa uslovima iz člana 24. Ustava u vezi sa članom 14. Konvencije (Zabrana diskriminacije), jer će se finansijska situacija promeniti kako u korist tako i u ograničenju za sve veterane bez izuzetka i bez grupne ili individualne segregacije".*

142. Pored toga, podnosioci zahteva tvrde da *"penzija garantovana članom 18 osnovnog zakona [...] u smislu člana 6. Konvencije u vezi sa članom 1 Protokola 1 Konvencije predstavlja legitimno očekivanje i povredu prava na imovinu".*

143. U stvari, podnosioci zahteva tvrde da penzija garantovana članom 18. osnovnog zakona *"u smislu člana 6. Konvencije u vezi sa članom 1 Protokola 1 Konvencije predstavlja legitimno očekivanje i povredu prava na imovinu, jer se ovo legitimno pravo uskraćuje socijalnoj kategoriji koja je imala takva legitimna očekivanja na osnovu zakonskih odredbi i osporenim promenama se stvara direktna pravna posledica koja povređuje takva očekivanja".*

144. Podnosioci zahteva zaključuju da *"se ovo legitimno pravo uskraćuje socijalnoj kategoriji koja je imala takva legitimna očekivanja na osnovu zakonskih odredbi i osporenim [zakonom] promenama se stvara direktna pravna posledica koja povređuje takva očekivanja".*

145. Sud ima u vidu članove 46. [Zaštita imovine] i 51. [Pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu] Ustava; član 14. [Zabrana diskriminacije] EKLJP i član 1. [Zaštita imovine] Protokola br.1 uz EKLJP koji su gore citirani.

3.1 Primenjivost člana 1 Protokola br. 1

(a) Opšti principi u vezi sa delokrugom odredbe

146. Sud ponavlja da član 1. Protokola 1 sadrži tri zasebna i povezana pravila: prvo pravilo iskazuje princip mirnog uživanja imovine, drugo pravilo pokriva lišavanje imovine i podvrgava ga određenim uslovima i treće pravilo priznaje da države imaju pravo, između ostalog, da kontrolišu korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima, nametanjem takvih zakona koje smatraju neophodnim za tu svrhu. Pogledajte slučajeve ESLJP: *James Wells i Lee protiv Ujedinjenog kraljevstva*, aplikacije br. 25119/09, 57715/09 i 57877/09, 18. septembar 2012. godine; *Sargsyan protiv Azerbajdžana*, aplikacija br. 40167/06, 16. jun 2015. godine; i *Belane Nagy protiv Mađarske*, aplikacija br. 53080/13, od 13. decembra 2016. godine, stav 72.

(b) Delokrug člana 1. Protokola br. 1 u vezi sa penzijskim benificijama

147. Država može priznati pojedincima pravo na socijalno osiguranje i socijalne beneficije i da predviđa da se benificije isplaćuju uz ispunjenje uslova podobnosti. Principi koji se primenjuju uglavnom u slučajevima iz člana 1. Protokola broj 1 su podjednako relevantni kada je reč o beneficijama socijalne pomoći. Vidi: slučaj ESLJP *Belane Nagy protiv Mađarske*, citiran u gornjem tekstu, stav 80.

148. Međutim, relevantni zakonski uslovi podležu evoluciji. S tim u vezi, može se ponoviti da je ESLJP utvrdio da je pravo na socijalnu pomoć u meri kao što je predviđeno u važećim zakonima novčano pravo u smislu člana 1 Protokola br. 1. penzija, u određenim okolnostima i prema domaćem zakonu, stvara imovinsko pravo. Vidi: *Gaigusuz protiv Austrije*, aplikacija br. 17371/90, 16. septembra 1996, stav 41.

149. Sud ponovo podseća da je ESLJP, takođe, utvrdio da se važeće zakonodavstvo koje predviđa isplatu kao prava na benificije mora se smatrati tako da generiše imovinski interes koji ulazi u delokrug člana 1 Protokola broj 1 za lica koja ispunjavaju svoje potrebe. Vidi: *Belane Nagy protiv Mađarske*, citiran u gornjem tekstu, stav 82.

150. Uplitanje u prava iz člana 1. Protokola 1 se može desiti ako se suspenzija ili smanjenje penzije nije desilo zbog bilo kakvih promena u vlastitim okolnostima podnosioca zahteva, već zbog promena u zakonu ili njegovom sprovođenju. Vidi: slučajeve ESLJP *Grudić protiv Srbije*, citiran u gornjem tekstu, stav 77; *Belane Nagy protiv Mađarske*, citiran u gornjem tekstu, stav 85.

151. Činjenica da je osoba ušla i čini deo sistema državne socijalne pomoći ne znači da taj sistem ne može da se promeni, bilo po uslovima podobnosti plaćanja ili *u pogledu iznosa* beneficije ili penzije. Vidi: *mutatis mutandis*, slučajevi ESLJP *Carson i drugi protiv Ujedinjenog kraljevstva*, gore citirano, stavovi 85-89; *Belane Nagy protivMađarske*, citiran u gornjem tekstu, stav 88.

152. U stvari, ESLJP je prihvatio mogućnost izmene i dopune zakona socijalne sigurnosti koje mogu biti usvojene kao odgovor na društvene promene i rastuće

poglede vezano sa kategorijom lica kojima je potrebna socijalna pomoć, kao i na evoluciju određenih situacija. Vidi: *Wieczorek protiv Poljske*, aplikacija br. 18176/05, 8. decembar 2009. godine, stav 67.

3.2 Primena tih principa na ovaj slučaj

153. Sud podseća da delokrug člana 1. protokola 1. sadrži tri zasebna i povezana pravila.

a. Mirno uživanje imovine

154. Sud primećuje da pitanje koje treba ispitati je da li penzija za veterane OVK predstavlja imovinu u smislu da oni imaju pravo na mirno uživanje imovine, koje je garantovano članom 46. Ustava i članom 1 Protokola 1.

155. Osim toga, Sud primećuje da član 18. osnovnog zakona garantuje penziju ne manju od minimalne zarade. Međutim, član 5. osporenog Zakona briše član 18. osnovnog zakona. Podnosioci zahteva tvrde da je to brisanje u suprotnosti sa članom 46. [Zaštita imovine] Ustava i članom 1. Protokola 1. Stoga, Sud će ispitati da li je brisanje u suprotnosti sa Ustavom i EKLJP prema tumačenju ESLJP.

156. U tom smislu, Sud se poziva na obrisani član 18. [Iznos penzije] osnovnog zakona, koji propisuje:

> *„U zavisnosti od budžetskih mogućnosti, troškova života i moguće inflacije, Vlada Kosova na predlog Ministarstva finansija svojom posebnom odlukom može da na kraju svake godine za narednu godinu utvrdi visinu iznosa penzije za ratne veterane OVK-a, koji ne može da bude niži od iznosa minimalne zarade utvrđene na Kosovu".*

157. Sud podseća da član 5. osporenog zakona propisuje:

> *„Član 18 originalnog zakona biće izbrisan za zakona".*

158. Sud primećuje da član 4. osporenog zakona dodaje član 16A osnovnom zakonu, koji propisuje:

> *4. Mesečna penzija, Veterana boraca po kategorijama je:*
> *4.1. Prva kategorija, dve stotine i pedeset (250) evra;*
> *4.2. Druga kategorija, sto i sedamdeset (170) evra;*
> *4.3. Treća kategorija, sto dvadeset (120) evra.*

159. Sud se, takođe, poziva na član 57. [Minimalni dohodak] Zakona br. 03/L – 212 o radu, koji propisuje:

> *1. Vlada Kosova na kraju svake kalendarske godine utvrđuje minimalnu platu prema predlogu Ekonomsko- Socijalnog Saveta.*

160. Sud primećuje da je 17. avgusta 2011. godine, Vlada (odluka br. 04/33) odredila minimalnu platu na Kosovu, na sledeći način:

- 130.00 evra za zaposlene ispod 35 godina starosti i
- 170.00 evra za zaposlene između 35 i 65 godina starosti.

161. Sud primećuje da mesečna penzija veterana OVK pod kategorijom dva i tri, kao što je definisano silom člana 4. osporenog zakona, može biti manja od određene minimalne zarade. Prema tome, pitanje je da li mesečna penzija niža od minimalne zarade treba da da pravo korisnicima da dobiju minimalne zarade, kao što je predviđeno obrisanim članom 18. osnovnog zakona.

162. S tim u vezi, Sud zaključuje da pravo veterana OVK na penziju garantovano osnovnim zakonom i osporenim zakonom predstavlja imovinu u smislu člana 46. Ustava i člana 1 Protokola.

b. Uslovi lišavanja imovine

163. Kao što je gore pomenuto, drugo pravilo člana 1. Protokola 1 obuhvata lišavanje imovine i to lišavanje podleže određenim uslovima.

164. S tim u vezi, Sud će ispitati da li je došlo do uplitanja u mirno uživanje imovine prava na penziju veteranima OVK. Ako jeste, da li uplitanje služi javnom interesu i dalje, da je proporcionalno ostvarenju tog cilja.

165. Sud podseća da je zaključio da je pravo veterana OVK na penziju imovinsko pravo. Međutim, drugo razmatranje u oceni iz člana 1 Protokola 1 jeste da li korisnici penzija veterana OVK imaju pravo na penziju u minimalnom iznosu.

166. Sud podseća da član 1. Protokola 1 ne garantuje, kao takav, svako pravo na penziju u određenom iznosu, iako gde se iznos naknade smanjuje ili prekida, to može predstavljati mešanje u imovinu, koje zahteva opravdanje.

167. Sud, takođe, podseća da je ESLJP u svojim relevantnim odlukama uzeo u obzir tri osnovna razmatranja prilikom ocene tvrdnji u vezi sa socijalnim ili penzijskim benificijama, odnosno da li je postupak bio zakonit, nediskriminatorski i proporcionalan sa opštim ili javnim interesima.

168. Sud primećuje da član 18. [Iznos penzije] osnovnog zakona (brisan članom 5. osporenog zakona) određuje nivo penzije za borce veterane OVK *"u zavisnosti od budžetskih mogućnosti, troškova života i moguće inflacije [...], koji ne može da bude niži od iznosa minimalne zarade utvrđene na Kosovu"*.

169. Sud ponavlja da Memorandum sa objašnjenjima navodi da *"glavni cilj usvajanja* [osporenog zakona] *je orijentisan tako da se uspostavi finansijska stabilnost i održivost budžeta Kosova"*.

170. Sud, dalje, primećuje da član 16A (2) osnovnog zakona (dodat članom 4 osporenog zakona) glasi:

„Totalni budžet za realizovanje penzijske šeme aktivnih Veterana OVK, treba da se koristi tokom cele godine za ovu namenu, i ne može biti veći od 0.7% Godišnjeg Bruto Domaćeg Proizvoda."

171. Pored toga, Sud primećuje da član 16A (3) osnovnog zakona (dodat članom 4 osporenog zakona) propisuje:

„Šema penzija po paragrafu 2 se realizuje nakon finaliziranja kategorizacije. I do konačne kategorizacije, spiska Veterana borca OVK, penzijska šema, se primenjuje kao što je predviđeno osnovnim zakonom."

172. Pored toga, Sud primećuje da član 16A (4) osnovnog zakona (dodat članom 4 osporenog zakona) utvrđuje mesečni iznos penzije u skladu sa tri definisane kategorije, kao što je gore navedeno.

173. Sud primećuje da član 16A osnovnog zakona (dodat članom 4. osporenog zakona) i član 16. [Lična penzija ratnog veterana] osnovnog zakona predviđa situaciju kumulativnih penzija.

174. Sud se poziva na član 16A (6) osnovnog zakona (dodatim članom 4 osporenog zakona), koji propisuje:

"U slučaju prekoračenja 0,7% bruto nacionalnog proizvoda, penzije svih korisnika smanjuju se proporcionalno u skladu sa ovim zakonom".

175. Sud se, takođe, poziva na član 16. osnovnog zakona, koji propisuje:

„[...]
2. Ratni veteran OVK-a ne može da bude primalac nikakve druge penzije niti drugog penzionog plana koji finansira država. Ako je ratni veteran korisnik bilo kakvog drugog penzionog plana koji finansira država u Republici Kosovo, mora da se opredeli za penziju koju želi da prima.
3. Ratni veteran OVK-a koji prima penziju od Kosovskih zaštitnih snaga na osnovu Zakona br. 03/L-100 o penzijama učesnika Kosovskih zaštitnih snaga (Službeni glasnik, br. 41 / 01. novembar 2008.), mora da se opredeli za penziju koju želi da prima.
[...]".

176. Sud primećuje da će penziona šema nastaviti da se sprovodi kao što je predviđeno u osnovnom zakonu do konačne kategorizacije liste veterana OVK, a oni koji su zaposleni u javnom ili privatnom sektoru neće imati pravo na penziju.

177. Sud podseća da je izbrisani član 18. osnovnog zakona određivao nivo penzije za veterane OVK *„koji ne može biti manji od minimalne zarade na Kosovu"*.

178. Sud primećuje da, pored gore navedenih ocena, osporeni zakon takođe predviđa preko svog člana 16 A (4) osnovnog zakona (dodat članom 4 osporenog zakona) precizniju kategorizaciju veterana OVK, po svoj prilici,

omogućavajući većoj grupi ljudi da imaju koristi od zakona u skladu sa određenim vremenom mobilizacije i službe u doprinosu OVK. Osim toga, osporeni zakon propisuje fiksan ukupni iznos kao sastavni deo opšteg budžeta za realizaciju isplate penzija veteranu OVK, koja *„neće preći budžet od 0.7% Godišnjeg Bruto Domaćeg Proizvoda"*.

179. Sud smatra da je, na ovaj način, osporeni zakon odredio ukupan fiksni iznos u pogledu godišnjeg BDP-a izdvojen za isključivu svrhu isplate penzija veteranima OVK, a različiti iznos penzije se isplaćuje u skladu sa utvrđenim kategorijama. U stvari, osporeni zakon uzima u obzir ne samo širi javni interes, već i različito vreme mobilizacije i službe veterana OVK.

180. Prema tome, Sud zaključuje da ova mera predstavlja opravdano mešanje u imovinu, dozvoljena sredstva države da kontroliše korišćenje imovine.

c. Kontrola korišćenja imovine u skladu sa opštim interesom

181. Sud podseća da zakonodavac ima više specifičnih polja slobodne procene kada je reč o opštim merama ekonomske ili socijalne strategije.

182. Sud, ukazujući na činjenice koje su gore opisane, smatra da su državne institucije u procesu predlaganja i usvajanja člana 5. osporenog zakona delovale u okviru svog polja slobodne procene.

183. U stvari, Sud je već zaključio da penzija za veterane OVK predstavlja imovinu u smislu člana 46. Ustava i člana 1 Protokola 1 i da postoji opravdano uplitanje slobodnog uživanja prava na imovinu, na osnovu službe javnom interesu i imajući u vidu da je princip proporcionalnosti. U stvari, smanjenje iznosa je u razumnom okviru i jednako se primenjuje na sve kategorije boraca OVK.

184. Na osnovu gorenavedenog, Sud zaključuje da, u svetlu preovladavajućih okolnosti slučaja i gore opisanih ocena, postupak zakonodavca usvajanjem osporenog člana 5. je bio zakonit, neproizvoljan i nediskriminatorski ni na jednoj određenoj osnovi; bio je proporcionalan ciljanim javnim interesima.

185. Pored toga, Sud podseća da podnosioci zahteva takođe tvrde da penzija veterana OVK garantovana izbrisanim članom 18. osnovnog zakona *"u smislu člana 6. Konvencije u vezi sa članom 1 Protokola 1 Konvencije predstavlja legitimno očekivanje (...)"*.

186. U tom smislu, Sud primećuje da podnosioci zahteva tvrde povredu člana 31. Ustava i člana 6 (1) EKLJP u vezi sa članom 1 Protokola 1. Međutim, Sud takođe primećuje da se ta tvrdnja poklapa sa tvrdnjama koje su oni pokrenuli prema članu 1 Protokolu 1. U tom smislu, Sud je utvrdio da nije bilo povrede člana 1 Protokola 1.

187. Stoga, Sud smatra da nije neophodno ispitati tu tvrdnju odvojeno prema članu 31. Ustava i članu 6 (1) EKLJP, jer ne sadrži nikakve navode koji mogu da dovedu do drugačijeg zaključka.

188. Kao rezime, Sud utvrđuje da je član 5. osporenog zakona, koji je izbrisao član 18. osnovnog zakona, u skladu sa članom 46. Ustava i članom 1 Protokola 1.

Zaključak

189. Nakon što je ocenio, razmotrio i zaključio napred navedeno, Sud utvrđuje:

1. Član 3. (2) osporenog zakona nije u skladu sa članovima 24. i 46. Ustava;

2. Član 4. osporenog zakona je u skladu sa članom 24. Ustava i članom 14 EKLJP, u vezi sa članom 46. Ustava i članom 1 Protokola br. 1 EKLJP; i

3. Član 5 osporenog zakona je u skladu sa članom 46. Ustava i članom 1 Protokola 1 EKLJP.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113 (5) Ustava, članovima 20. i 42. Zakona i pravilom 56 (1) Poslovnika o radu, dana 28. marta, jednoglasno

ODLUČUJE

I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;

II. DA PROGLASI da stav dva (2) člana 3. Zakona o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-241 o veteranima rata Oslobodilačke vojske Kosova, kojim su dodati stavovi 5. i 6. članu 16. Zakona br. 04/L-241 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosova, nije u skladu Ustavom;

III. DA PROGLASI da je član 4. Zakona o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-241 o veteranima rata Oslobodilačke vojske Kosova kojim je dodat član 16A, stav 1, podstavovi 1.1, 1.2 i 1.3 Zakonu br. 04/L-241 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosovo u skladu Ustavom;

IV. DA PROGLASI da je član 5. Zakona o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-241 o veteranima rata Oslobodilačke vojske Kosova kojim je izbrisan član 18. Zakona br. 04/L-241 o veteranima rata Oslobodilačke vojske Kosova u skladu sa Ustavom;

V. DA PROGLASI da se u skladu sa članom 43. Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo br. 03/L-121, usvojen Zakon o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-241 o ratnim veteranima Oslobodilačke vojske Kosova dostavi predsedniku Republike Kosovo na objavljivanje sa izuzetkom stava dva (2) člana 3;

VI. DA DOSTAVI ovu presudu podnosiocima zahteva, predsedniku Republike Kosovo, predsedniku Skupštine Kosova i Vladi Kosova;

VII. DA OBJAVI ovu presudu u Službenom listu u skladu sa članom 20 (4) Zakona; i

VIII. Ova presuda stupa na snagu odmah

Sudija izvestilac

Almiro Rodrigues

Predsednica Ustavnog suda

Arta Rama-Hajrizi